

Två

Nagoya, Japan

2006

Sumobrottningen har en mer än 500 år lång historia i Japan, som fortfarande är det enda landet där sporten utövas professionellt.

Tidigare fanns det kopplingar till shintoreligionen och än idag finns det riter i samband med matcherna som dröjt sig kvar ända sedan ursprunget. Bland annat kan brottarna ses kasta salt åt olika håll, slå sig själva i ansiktet, vifta med armarna som en fjäril eller sträcka ett ben nästan helt vertikalt upp i skyn. Denna process tar ofta flera minuter vilket står i skarp kontrast till den efterföljande matchens korta ursinne. På runt tio sekunder är det ofta över. Förloraren knuffas ut ur ringen eller tvingas sätta ned

ett knä eller en hand i mattan. Mer behövs det inte för att en vinnare ska kunna utropas.

Sumoturningarna håller oftast på i flera dagar och med ett späckat program från tidig morgon till sen eftermiddag. De lägst rankade brottarna tävlar först och så dags är det inte mycket folk i publiken. I takt med att allt tyngre och skickligare brottare träder in i ringen börjar det dock fyllas på och när de riktiga stjärnorna går på är det i stort sett fullsatt. På senare år är det inte bara japaner i elitskiktet utan även en och annan västerlänning har lyckats slå sig fram. Ett exempel är en enorm estländare vars specialgrepp är att hugga tag i motståndarens bälte och sedan helt enkelt bära ut honom ur ringen. Mot ett sådant grepp är det svårt att försvara sig och det svider nog lite extra för just en sumobrottare som känner stor stolthet över sin tyngd och stabilitet.

Bilden togs i entrén till Nagoyas vallgravsombördade sumoarena under en pågående turnering. Mannen till höger är troligen en före detta brottare som passar på att njuta av lite smaksatt is i en av pauserna, medan mannen till vänster tycks vara en av många prydligt klädda publikdeltagare som är där lika mycket för stämningen runtomkring som för själva sporten. Jag fascinerades av kontrasten mellan dem men också av de likartade ansiktsuttrycken, liksom det faktum att mycket i bilden tycks uppträda parvis; två män, två telefoner, två askkoppar. På något sätt kändes det som att det reflekterade den polariserande men samtidigt harmoniska tvekampen i sumoringen.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Ånga

Xian, Kina
2008

Dumplings är samlingsnamnet på olika former av ångade, kokta, ugnsbakade eller stekta degknyten. Den svenska kroppkakan kan sägas vara en sorts dumpling men den kan knappast jämföras med de kinesiska originalen. I Kina är det nämligen närmast en konstform att laga riktigt goda dumplings och de finns i så många olika varianter att man skulle kunna äta dem veckovis utan att någon gång behöva upprepa sig. Alla sorters fyllning finns, bland annat kött, kyckling, fisk och grönsaker men även sötsaker som sirap och sockerindränkt bönpasta. Under särskilda dumplingbanketter äter kineserna

dussintals dumplings som serveras i flera omgångar och i genomtänkta kombinationer.

Liksom andra restauranger i Kina är dumplinghusen nästan alltid stora, rymliga och starkt upplysta. Gästerna sitter tätt in på varandra och ljudvolymen är väldigt hög. Detta anses fint och trivsamt. Våra mörka, tysta finrestauranger med fyrkantiga bord och prydliga serviser anses besynnerliga, tråkiga och deprimerande. Att dela maten är självklart och det gäller att svälja sin bakterierädsla då kineserna med glädje använder sina egna matpinnar till att servera mat till varandra. Någonting att dricka förutom möjligen en kopp te får man normalt sett inte till maten. Vätskor anses späda ut magsyrorerna och försvåra matsmältningen. Om man är törstig får man istället se till att tanka i sig rejält med vatten

innan eller efter måltiden. Eller så kan man beställa saftiga, kokta och vätskefyllda dumplings vilket alltid är gott. En favorit är dock den stekta varianten. Inte bara för att den är lagom krispig utan för att den inte likt en ål slinker ur pinnarnas grepp vilket många av de andra hala knytena gör.

Bilden togs sent på kvällen på en av Xians smala, slingrande handelsgator.

Dumplingkocken - som ansträngt sig med kockmössa men inte uniformen i övrigt - arbetade i vad som liknade ett smutsigt kök med ena väggen borttagen. Om man ville kunde man göra en beställning medan han höll på, men om ingen kom tycktes han försvinna in genom en dörr med en ny laddning mat så snart den var färdig. Kanske var det en restaurang på andra sidan? Hursomhelst verkade det vettigare att ha ett

vägglöst kök än ett vägglöst köttförvaringsrum som var fallet på andra håll. Där hängde jättelika revbensspjäll och filébitar från krokar i taket trots att hundar svansade in och ut och utomhustemperaturen var närmare trettio grader.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Kaptenen

**Mekongfloden, Vietnam
2008**

Mekongdeltat är kanske mest känt för den roll det spelade i Vietnamkriget då amerikanska trupptransporter pågick längs floderna och vietnameserna låg i bakhåll i den täta vegetationen längs strandlinjerna, men idag är det främst som handelscentrum deltat drar till sig uppmärksamhet. Massor av båtar kryssar kors och tvärs med varor samtidigt som många ägnar sig åt fiske eller muddrar lerbotten på jakt efter musslor.

Mest aktivitet kan man se på de så kallade flytande marknaderna. Dessa består av båtar bemannade av bönder som säljer sina produkter direkt till kund eller till återförsäljare från fastlandet. På en lång

pinne har båtägarna hängt ett exemplar av varje vara de säljer så att de lätt syns på håll. När köparen ser något han vill ha kör han upp sin båt längs med säljarens och får sedan varorna kastade en och en eller i säckar över relingarna och ner i köparens sittbrunn där de tas emot med vana händer. Anledningen att handeln sker till sjöss är dels att varorna kan säljas direkt från transportfartyget men allra främst för att floden är en skattefri zon. På så sätt får producenterna bättre betalt och återförsäljarna bättre marginaler.

Bilden togs från en annan båt genom vimlet av flytande farkoster just då denne kapten skulle ge sig iväg efter ett köp. Han behövde några försök innan han fick igång den skraltiga motorn men till slut mullrade den till liv. En lång stång sammanknyter propellern med resten av motorn och denna stång kan lyftas upp ur vattnet. Fördelen

med det är att man lätt kan rensa bort tång och skräp när de fastnar i propellerbladen och sedan ge sig iväg på kort varsel. Visserligen är det många som med kläder och allt hoppar i floden när det behövs men att dyka och rensa under båten vill de helst slippa.

Precis som många andra handelsbåtar var denna båt utrustad som ett helt hem. Det fanns sovplats och tvättlinor och husdjur och parasoller och matlagingsutrustning. På däck fanns som brukligt en toalett omgiven av en låg skärm som gjorde att den nödige kunde hålla koll på konkurrenterna – och givetvis även bli sedd av desamma – medan han uträttade sina behov. Det praktiska och nyttoinriktade snarare än bekväma och privata var ledstjärnan för alla dessa flytande handelsplatser.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Snärjd

**Hamamatsu, Japan
2006**

En yukata kan beskrivas som en mer informell variant av en kimono och den bärs av både kvinnor och män i Japan. Historiskt sett är det egentligen en badrock som användes vid traditionella badhus. Den används även idag på det sättet men ofta kan man se folk i yukata ute på gatorna, speciellt under festivaler eller andra högtider. Yukatan är lös, ledig och bekväm. Tack vare att den är gjord av bomull är den också skön att ha på sig när det är varmt och fuktigt vilket det ofta är i Japan på somrarna. Luftkonditionering existerar knappt. Den halvvarma luft man i bästa fall kan hitta inne

i varuhusen räcker knappast till att svalka ner överhettade hjärnor. Istället tvingas man – eller åtminstone jag – att då och då låtsas fingraska varorna i snabbköpens frysar för att över huvud taget överleva. Yukatan är också skön att ta på sig efter arbetsdagens slut då man efter den skoningslösa japanska arbetskulturens straffande tempo och intensitet bara orkar släpa sig fram i lägenheten.

Bilden togs strax efter att ett antal drakar under Hamamatsus drakfestival kolliderat och orsakat ett rejält tilltrasslat nät av linor kors och tvärs genom trädgrenar och telefonkablar. Lyckligtvis fanns det en byggnadsställning som nådde ända upp till trasset och en modig drakflygare vågade sig upp för att försöka reda ut det hela. Väl uppe blev han dock stående, som förtrollad av den

övermäktiga uppgiften. Skulle man kanske försöka dra i första bästa lina och se vad det kunde leda till? Eller vore det bättre att rädda själva drakarna först och följa varje lina därifrån? Eller kanske en rejäl sax var det enda tänkbara verktyget i en situation som denna? Hur det slutade vet jag inte eftersom många sura blickar fick mig att sänka kameran. Trots att dagens japaner är betydligt mindre oroliga för att förlora ansiktet än vad västerlänningar tror är det trots allt inte så kul att få festivalens största misslyckande dokumenterat av en snokande europé.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Kamp

Hamamatsu, Japan 2006

För en mindre stad som Hamamatsu är en årlig drakflygningsfestival en riktig höjdpunkt. Förberedelserna pågår bokstavligen under ett helt år vilket är den tid det tar att bygga en äkta japansk drake. Exakt hur det går till kan jag inte svara på då drakflygarnas engelska och min japanska båda var otillräckliga för att i detalj kommunicera om hantverket, men i stort sett handlar det om att materialet mycket sakta och i olika etapper måste torkas, böjas och formas för att få den perfekta vikten och aerodynamiken.

Under tiden tränar man själva flygandet med gamla drakar och det är inte så lätt som man kan tro. Vem som helst torde med lite envishet kunna få upp en drake i luften då vädret tillåter men bara de riktiga proffsen lyckas vinna en japansk drakflygningstävling med den stenhårda konkurrens som finns där. Mellan tävlingarna sitter de olika lagen i egna tält och dricker öl medan de sneglar på motståndarna. Inga av dem verkar vara några lammungar. Snarare ser många av dem ut som yakuzamedlemmar med tatueringar och ärr och bandanas och mörka solglasögon. Bara i Japan dras hårdingarna till något så otippat som drakflygning.

Bilden togs när ett entusiastiskt lag försökte få styrsel på en jättedrake med en diagonal på minst ett tiotal meter. Det skreks och tjoades och slets hit och dit med stor iver.

Vem som bestämde vad som skulle göras var oklart och inte heller var det klart vad varje enskild person hade för effekt. Kanske fungerade allihop som en enda stor klump av finkladd barlast, eller också låg det en god skopa fitness i styrningen av varje rep. Klart var dock att draken seglade högre än någon annan och att hela gänget var för upptaget med sin uppgift för att märka att de nästan trampade ner en stackars västerländsk fotograf.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Drakdrömmar

Hamamatsu, Japan

2006

Stränderna i Japan är ofta mer vidsträckta än vi är vana vid. När bebyggelsen tar slut och sanden tar vid har man en bra bit kvar att gå innan man når fram till vattnet. Uppför en sanddyna, ner på andra sidan. Uppför nästa och ner på andra sidan. Sand, sand, sand åt alla håll. Nästan som i en öken. Sedan till slut skymtar vågorna. På östkusten är de rejäla tack vare att det är det mäktiga Stilla havet som med enorm kraft pressar sig in mot landmassan. De stadiga vågbrytarna har fullt upp även på genomsnittligt blåsiga dagar. Strömmarna är inte heller att leka med, och kanske är det därför som få vågar sig ut och badar. De flesta nöjer sig med att stå stilla på

stranden, gärna i solnedgången, och blicka ut mot USA på andra sidan.

Det märks att det är en hel ocean mellan de två länderna för kulturerna kunde inte vara mer olika. Till och med i en storstad som Tokyo räcker det med att skrapa lite på ytan av västerländska loggor och engelskspråkiga skyltar för att en hundraprocentigt japansk kärna ska framträda, med andra regler och andra normer. Att aldrig svara nej, att viga sitt liv åt en enda arbetsgivare, att be om ursäkt även när man inte gjort minsta fel – dessa är bara några få axplock av beteendemönster som japaner tar för givet i lika hög grad som västerlänningar gör precis tvärtom. Ö-folk är ofta envetna och slår vakt om det de kallar sitt, och kanske är det därför Japan fortfarande är den mest säregna I-landskulturen på jorden. Vem behöver byta till högertrafik när det inte

finns några gränsöverfarter till andra länder där man plötsligt måste växla sida?

Bilden togs då en festivaldeltagare tröttnat på att bevaka sin drake och slutit ögonen för ett ögonblick. Självklart kraschade draken snart därefter och lämnade en sorgsamt horisontell lina som ett vitt flygplansspår längs marken, vittnande om farkostens försvinnande. Mannens drömmar tycktes emellertid fortfarande flyga högt, och den imponerande väggen av drakar bakom vågbrytarna erbjöd en vacker symbolik. När han så småningom bestämde sig att återigen stiga upp och plantera sina tudelade sulor mot marken var det nog som att stiga ur en dröm och in i en annan.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Frukthandlerskan från Xian

**Xian, Kina
2008**

Gamle gode Mao - som för övrigt fortfarande idoliseras nästan överallt i Kina - höll som bekant med Marx om att religion är ett opium för folket. Ett förslöande, fördummande fenomen som minskar produktiviteten och distraherar människor från sina medborgerliga plikter. Så mycket bättre vore det väl då, tänkte han, om man utplånade religionen helt och hållet. Inget piggat väl upp folk lika effektivt som gamla hederliga massarresteringar, förföljelser, mord och tortyr? Om inte annat kunde det kanske påminna om japanernas härliga

våldshärjningar och njutbara folkmord i Kina under andra världskriget som fortfarande var färskt i minnet? Plötsligt tedde sig den organiserade religionens mångåriga förtryck, vi-mot-dem-mentalitet och manipulationer som någorlunda timida i jämförelse, men resultatet blev hur som helst att det religiösa utövandet avlägsnades så gott som fullständigt från det offentliga rummet.

I dagens Kina har situationen börjat förändras, om ock ytterst långsamt och försiktigt. Kommunistpartiet sitter lika säkert i sadeln som alltid trots en viss intern splittring. Propagandamaskinen har segrat, mest tack vare en unik fingertoppskänsla för var miniminivån för utveckling ligger. Folket har fått precis tillräckligt mycket frihet för att inte längre anse det värt besväret att opponera sig, och har samtidigt matats med en rejäl dos nationalism som - liksom i

Ryssland - i brist på andra uttrycksmedel konkretiseras genom att man stödjer och hyllar makthavarna, hur delaktiga de än må vara och ha varit i landets moraliska och strukturella förfall.

Men, men... Man tagar vad man haver. I städer som Xian har mindre enklaver av religiösa minoriteter dykt upp och till och med tillåtits uppföra egna byggnader och dekorationer. Mest iögonfallande är Xians moské och de muslimska kvinnornas huvudslöjor, främst för att det är ovanligt att se så pass ortodoxa muslimer som inte har sin härkomst i mellanöstern. Övriga religiösa grupper och ateister beblandar sig villigt med dem, vilket lovar gott om framtiden. Ironiskt nog i kommunismens Kina får förbrödrandet också hjälp av den besynnerliga extremkapitalism som trots allt råder på gatorna. Har du pengar spelar det ingen roll

om du så är ett prickigt får; alla är varmt välkomna att öppna plånboken!

Bilden togs i all hast och i skydd av skuggorna då kvinnan böjde sig fram för att fylla en påse med frukt. Helst ville jag inte bli upptäckt eftersom jag inte ville riskera att kränka någon religiös övertygelse genom att trycka upp en kamera i ansiktet på henne. Jag kunde dock inte låta bli att försöka fånga scenariot. Dels för att det var en så talande illustration av Xianmuslimernas livsvillkor och dels för att jag fascinerades av att hela motivet såg ut som en gammal holländsk 1600-talsmålning. Trots att det är en glödlampa istället för en oljelampa som förser miljön med ljus så kommer känslan från sedan länge flydda tider.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Där uppe

**Nagoya, Japan
2006**

Japans unika nationella tro shintoismen är nog en av de mest komplicerade religionerna i världen idag. Inte nog med att den är ett hopkok av en mängd urgamla japanska trosfalanger - animism, polyteism, reinkarnation, förfadersdyrkan och mysticism för att nämna de viktigaste; shintoismen överlappar också med buddhismen på ett vagt men intimt sätt som har föranlett japanska ledare genom århundraden att förgäves kämpa antingen för att bryta isär de två eller tydligt förena dem. För att komplicera saken ytterligare är det oklart hur stark den andliga dimensionen verkligen är. Så gott som alla japaner

praktiserar shintoritualer och besöker regelbundet böneplatser, men för många är detta lika världsligt som det är för oss att äta saffransbullar på Lucia. Andra är mestadels sekulära men fokuserar sig på de andliga aspekter som är viktiga för just dem, medan ytterligare grupper anstränger sig för att leva andligt varje dag enligt den shintouppfattning de uppfostrats med eller anammat som vuxna.

Klart är i alla fall att de världsliga yttringarna av shintoismen kan ses överallt i det japanska samhället. Vackert utsmyckade shintotempel finns i vart och vartannat kvarter och shintorelaterad konst och kultur är integrerade delar av vardagslivet. I de oerhört bullriga storstäderna är tempen en välkommen tillflyktsort. Likt oaser dyker de plötsligt upp i gytret av stål och metall, lockandes med sina vackra körsbärsträd och

utsirade taknockar. Alla är välkomna så länge de tar av sig skorna först, och allra helst renar sig i källan utanför, då sådan finns. Ibland, som i Kyotos mäktiga bergstopps-tempel, förenas det urgamla med det ultramoderna och man kan hitta maskiner med ultravioletta steriliseringsstrålar renar de offentliga reningskopporna man dricker ur. Japanerna är även för övrigt noga med att hindra all tänkbar smitto-spridning. Om man är förkyld är det givet att man har ansiktsskydd på sig hela dagen. Det är nästan så att man förväntar sig att bli arresterad om man råkar nysa oskyddat i ett tunnelbanetåg.

Bilden togs när min kanadensiska vän Loretta betraktade och begrundade en shintoböneplats som låg dold i ett stycke park nära Nagoyas nöjesdistrikt Kanayama. Lorettas föräldrar kom ursprungligen från Kina och var nog en aning fundersamma när

hon deklarerade att hon ville söka jobb i Japan, men med tydlig vetskap om hennes envishet, nyfikenhet och äventyrslusta var det bara att kapitulera. Tur var väl det, för det blev en intressant upplevelse för en kanadensisk kvinna av kinesisk härkomst att tillsammans med en svensk, britter och amerikaner utforska den japanska monokulturen. Hon fick inte mycket till chans att bli ursäktad som klantig utlänning när hon trampade i klaveret eftersom hon oftast misstogs för att vara japan, men hon hade i alla fall en unik chans att ”go undercover” – något som knappast var förunnat undertecknad, den ende vitingen i Iwata som till och med fick tvätteriföreståndarna att springa och gömma sig när jag stegade in med mina prydligt vikta kläder.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Domen

Hiroshima, Japan 2006

Världshistorien är full av grymheter och systematiskt våld, men ingen enskild handling har någonsin fått så förödande konsekvenser som när atombomben släpptes över Hiroshima. Över hundra tusen liv släcktes på ett kort ögonblick och ytterligare hundratusentals människor avled senare som en direkt konsekvens av detonationen. Hela släkter förintades. Män, kvinnor och barn. Unga och gamla. Ingenting kvar.

USAs högsta ledning hade fattat beslut om att slå till mot Japans oskyldiga civilbefolkning. Det fanns inte något groteskt ideologiskt urval som det som legat till grund

för nazisternas judeutrotning. Inte heller hade målet någonting med Japans militära styrkor att göra. Det var istället ett fullständigt urskiljningslöst och kallsinnigt massmord på vanliga människor och det allra största brottet mot mänskligheten någonsin där förövarna inte på något sätt har straffats.

Ett halvsekel senare är USA och Japan bästa vänner. USA har styrkor stationerade på japansk mark med den japanska regeringens tillåtelse och de två länderna har frekventa handelsutbyten. Bomberna som förintade Hiroshima och Nagasaki tycks i det närmaste bortglömda. Är inte den mänskliga naturen förunderlig?

I Hiroshima står en enda av den lilla handfull byggnader som klarade detonationen fortfarande kvar. Atombombsdomen kallas den på grund av sitt välvda tak. Ingenting har

rörts eller ändrats; ruinen har endast stagats upp inifrån med järnbalkar för att kunna stå kvar som ett tyst vittne om vad som skett. Hiroshima-borna själva är delade i två läger: de som inte ständigt vill leva i skuggan av den smärtsamma händelsen utan istället kunna gå vidare med sina liv, och de som anser att det är ytterst viktigt att påminna världen om det fruktansvärda som hänt så att det aldrig ska behöva hända igen. Man kan sannerligen förstå båda perspektiven. Än så länge får domen stå kvar, men vem vet vad som händer om ytterligare ett halvsekel?

Bilden togs en molnig eftermiddag då domens svedda fasad tycktes ännu mörkare och mer sorgsen än vanligt. Jag hade anlät föregående dag efter att först ha tvingats slå upp om staden över huvud taget var återuppbyggd och sedan om det fanns resterande strålning i området. Mina

kunskapsluckor var minst sagt pinsamma. Det visade sig dock att jag inte varit helt ute och cyklat. Tydligen är bakgrundsstrålningen fortfarande något högre än det normala. Inte till den graden att den utgör någon som helst hälsofara, men att än idag kunna få sådana mätresultat är ändå en slående påminnelse om bombens ohyggliga kraft.

Runt omkring byggnaden strosade nyfikna turister, och bland dem många amerikaner med strandsandaler och färgglada t-shirts. Man undrar vad de tänkte när de stod inför detta mäktiga monument? Sorg? Skam? Likgiltighet? Ett entydigt svar lär jag nog aldrig få.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Under konstruktion

Phan Thiet, Vietnam
2008

I Sverige och övriga västvärlden går människor ofta lite på halvfart. Man sorterar pärmar, ringer privatsamtal eller läser igenom mejlen för andra gången när det är segt på jobbet, och i många fall även när det inte är det. Hemma kanske man löser korsord medan man slötittar på TV, eller så klickar man sig planlöst runt på internet. Hundpromenaden kan också få upp västerlänningen i en lite lagom aktivitetsnivå, men oftast blir det inte mycket mer än så om det inte är tisdag och dags för gympasset. Allt detta är i det närmaste otänkbart i Sydostasien i allmänhet och Kina och Vietnam i synnerhet. Där tycks det knappt

finnas någon mellanväxel. Antingen är man aktiv - och då allra oftast i hårt arbete - eller så vilar man, vilket innebär horisontalläge och slutna ögon. Inget strölyssnande på musik i lurar eller zappande på TVn. Bara tyst och fullständig avkoppling. Troligen är det nödvändighet snarare än fritt val som har frambringat denna kultur. Jobben är så krävande och tillvaron så intensiv att om man inte vilar så fort det inte är ett absolut krav att vara aktiv blir livet ett energislukande monster som inte går att överleva.

Bara att ta sig från punkt A till punkt B i Ho Chi Minh - som av invånarna fortfarande kallas Saigon - är ett riktigt eldprov. Sannolikheten dikterar att man sitter på en av de tusentals skotrar som översvämmar staden och forsar fram i oorganiserade massor längs gatorna. Då gäller det att ha ögonen med sig om man inte vill sluta som

mänsklig pannkaka under alla däck. Att gå till fots kan vara än mer riskabelt och krävande. Rör man sig blir man nästan överkörd av skoterstim eller galna taxibilar. Står man kvar blir man nerknuffad av folkmassor på väg både framåt och bakåt och hitåt och ditåt.

I Kina får man vara glad om bilarna kör på rätt sida av vägen. Ofta möts man av farddårar på direkt kollisionskurs.

Förväntningen då är inte att man på svenskt vis ska läxa upp medtrafikanterna med att tuta och hytta med näven. Snarare är det en mer pragmatisk attityd som råder, och man svänger helt enkelt ut på vägrenen eller ner i diket så att man slipper bli ihjälkörd. Sen fortsätter man. Ingen idé att hetsa upp sig över något som händer jämt och ständigt om båda ändå överlevde, tycks tankegången gå. Har man oturen att tvingas köra på landsbygden på natten är det rena rama

lotteriet. Plötsligt kan hela vägen vara blockerad av tio kor på promenad, och eftersom det inte finns någon vägbelysning alls gäller det att foten är pigg på bromsen.

Bilden togs mitt inne i den mestadels fattiga sydkuststaden Phan Thiet där det var svårt att skilja på övergivna ruiner och till fullo använda byggnader. Följaktligen var jag först osäker på om mannen bara gått och lagt sig bland bråten eller om det verkligen var ett bygge på gång. Klädstrecket tillsammans med spaden vittnar om en kombination av bostad och arbetsplats. Någon säng eller toalett eller annan levnadsviktig installation syntes dock inte till. Kanske hade det behövts, då det torde ta många långa och tunga arbetstimmar innan ens golvet är fritt nog att stå på.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Till er tjänst

Nagoya, Japan

2006

Servicen i Japan är nästan alltid utmärkt. Den som vill tanka bilen behöver inte stiga ur. Istället är det ett team på tre, fyra personer som fyller på bensin, tvättar vindrutan och kollar vätskenivåerna medan man sitter och vilar och känner sig som en formel 1-förare i pitstop-depån. När det är dags att ge sig iväg går någon ut och stoppar trafiken så att man inte ens behöver vrida på nacken för att se efter om det är fritt fram. Vill man åka taxi behöver man varken öppna eller stänga dörren - det sker automatiskt - och det går att beställa framkörning klockan 8.17 om

man så vill. Klockan 8.16 finns ingen där.

Klockan 8.17 står bilen och väntar.

I varuhusen blir man smått besvärad av alla gånger man får höra "sumimasen!" från alla håll. Ordet betyder "ursäkta!" eller kanske snarare "excuse me!" eftersom betydelsen är vidare. Att säga sumimasen är att erbjuda sin hjälp eller samarbetsvillighet samtidigt som man ber om ursäkt, kan man nästan säga. Det är en mycket vanligt förekommande artighetsfras som oftast åtföljs av en djup bugning och ett leende. Serviceivern kan dock bli påfrestande ibland. I många varuhus får man inte trycka på hissknappen själv utan måste vänta på att en speciell hissvärdinna fullbordar en smärre ritual av gester och artighetsfraser innan hon högtidligt hjälper till med knapptryckningen i fråga.

På restauranger är servicenivån kombinerad med en trevlig känsla för vad som är praktiskt och smidigt. Man väljer själv bord och lämnas ifred att titta igenom menyn i lugn och ro. När man är redo att beställa behöver man inte söka efter servitörens blick utan man trycker helt enkelt på en knapp på bordet så dyker någon upp innan man ens hunnit tänka "sumimasen". Familjeresaurangerna erbjuder dryckesstationer dit man kan gå och fylla på hur mycket läsk, juice eller vatten man vill utan extra kostnad. När måltiden är över slipper man begära och vänta på notan. Den lämnas tidigt och diskret i ett fack på bordet och justeras under måltidens gång om det skulle behövas. Man betalar i kassan exakt det belopp man är skyldig. Dricks är inte en del av kulturen utan skapar bara förvirring då den ändå pådyvlas av välvilliga västerlänningar.

Bilden togs från åttonde våningen på ett hyreshus som omslöts av en flerfilig motorväg vilken fick de traditionella lövtunna skjutväggarna att skallra rejält. När jag vid ett tillfälle var ute på balkongen fick jag syn på den prydligt klädde servitören. I ett slag tycktes han representera de äldres tysta värdighet, japanernas välklädda manér och fenomenet att man i Japan inte dricker drycken när man köpt den från en av de otaliga servicemaskinerna på gatorna utan istället tar med den hem. Han tycktes även tagen från en svunnen era då alla yrkesgrupper visades respekt och själva respekterade sina yrken. Trots Japans ganska otrevliga elitistkultur finns det utrymme för en sådan lite gammaldags attityd, vilket är mer än man kan säga om vårt eget land.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

I väntan

**Miyajima, Japan
2006**

Japanska äktenskap är verkligen en historia för sig. Svenska ögon ser nog inte särskilt vänligt på dem, för de är så långt man kan komma från den nästan fascistiskt könlösa jämlikhet vi tycks eftersträva i det här landet. Tvärtom är de gamla patriarkaliska mönstren i full effekt. Mannen jobbar hårda och långa dagar för att tjäna pengar till familjen och kvinnan sköter om hemmet och förväntas se vacker och piffig ut samtidigt som hon nattar barnen med ena handen och lagar mat med den andra. Man kan tycka att det borde finnas en tredje väg där män respektive kvinnor tillåts ägna sig åt de sysslor de känner sig naturligt lagda för, oavsett om de

råkar passa perfekt in med den traditionella könsrollen eller gå stick i stäv med den. Rigid ideologi trumfar praktikalitet i såväl Sverige som Japan och det lär dessvärre så förbli i många år framöver.

Hur som helst är det japanska äktenskapet ett unikum i en mängd avseenden. Inte nog med att paren knappt hinner ses på grund av mannens långa arbetsdagar – i häpnadsväckande många fall bor de inte ens i samma stad. Mannen flyttar till den ort jobbet placerar honom i och bor i en liten lägenhet helt ensam. När arbetsdagen är slut tar han några öl med kollegorna på en lokal izakaya-bar. Därefter åker han hem och ser till att slå igen bildörren hårt så att grannarna ska höra att han har arbetat riktigt sent och därmed respektera honom mer. Kvinnan tillbringar hela dagen hos frissan eller i klädes- och sminkbutiker. Att spendera

pengarna maken har arbetat ihop på märkes- och lyxvaror ser hon som en självklarhet, inte minst för att både maken och väninnorna förväntar sig eller kräver att hon omger sig med dylika statussymboler. Sedan är det dags att åka hem och sköta om barnen resten av dagen. Det ovanstående är förstås en grov generalisering men ofta förhåller det sig ungefär så. Innan du tänker ”ja, då föredrar jag ändå Sverige” borde du dock fundera över att den svenska skilsmässostatistiken är världens värsta medan den i Japan är bland de bästa. Visst ska man undvika att fastna i ett förhållande som inte leder någonstans men att som svenskar ge upp så fort man stöter på minsta svårighet eller motgång talar tydligt men knappast särskilt väl om vår mentalitet.

Bilden togs i en liten butik vid foten av ett berg på den vilt grönskande ön Miyajima.

Kvinnan och hennes drömmande blick och vackra sextiotalsstil fångade direkt min uppmärksamhet. Hon hade säkerligen spenderat många timmar framför spegeln och nu satt hon där i all sin prakt, med bara några få kunder och många timmar att drömma om vad som hade kunnat vara och kanske fortfarande kunde bli. Det var något sorgset men också finstämt över det hela.

Scenariot innehöll också en mängd typiskt japanska företeelser som mannens lediga yukata, en fläkt istället för luftkonditionering, traditionell kalligrafi på stolpen, prydliga emballage i långa rader, solfjädrar vilka faktiskt används av både män och kvinnor samt ett allmänt kaos av sinnesintryck. Engelskans ”sensory overload” beskriver känslan bäst.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Barfota genom dimman

Yellowstone, USA

2008

På vissa sätt är Japan likt Sverige. Det är en homogen kultur med en mestadels introvert befolkning som uppskattar trygghet och har många sociala regler. På åtminstone ett sätt påminner Japan emellertid mer om Norge, då friluftslivet är mycket viktigt och en integrerad del av kulturen. Japanerna ger sig gärna ut på jakt och det finns ett stort intresse för flora och fauna. De tar också fasta på öarnas mer ovanliga naturupplevelser, framför allt den vulkaniska aktiviteten. "Onsens" kallas de varma källor som finns spridda över hela landet. Dessa kan påträffas orörda mitt i den vilda naturen, men betydligt oftare ligger de i anslutning till "ryokans" - traditionella japanska

vandrarhem - som erbjuder allt från övernattnings till omklädning och typiska spa-tjänster som massage. I en onsen badar man naken och eftersom bakterier lätt kan frodas i det varma vattnet finns det noggranna ritualer för tvättning innan man kliver i. En lite bakvänd utveckling från frisinnighet till prydhets innebär att män och kvinnor idag badar separat efter att historiskt sett alltid ha badat tillsammans.

Den kanske mest välkända yttringen av den vulkaniska aktiviteten är dock den majestätiska vulkanen Fuji. Som en geologisk anomali eller ett jättelikt ufo sitter den helt ensam på ett vidsträckt slättland. Många beundrar den på avstånd men minst lika många kan inte låta bli att försöka bestiga den. Detta beskrivs som en trevlig promenad av diverse guideböcker som även föreslår att man klättrar under natten för att sedan

kunna njuta av soluppgången från toppen. I själva verket är det en plågsam upplevelse att kämpa sig upp, även om man startar från 2000 meters höjd vilket är sista slutstation för Fujibussarna. Inte nog med att luften är tunn och vinden blåser hårt över den trädlösa bergskroppen, det är dessutom en riktig utmaning att med hjälp av ficklampans svaga ljuskägla lyckas sätta fötterna rätt på de vassa vulkaniska stenarna. Det är ingalunda fråga om någon vandring heller; lutningen är så skarp att det ofta är fråga om ren klättring och det finns nästan inga flacka partier där man kan återhämta sig.

Den enda respiten erbjuds istället av enstaka övernattningsstugor som dyker upp med rejäla mellanrum, men där får man bara plats om man har bokat plats långt i förväg. En del klättrare kan ses gråtande i förtvivlan för att de inte blir insläppta och inte vet hur de ska

finna skydd från väder och vind. I takt med att man kommer högre och högre sjunker också temperaturen drastiskt och även på sommaren kan man uppleva temperaturer runt noll och isande regn. Väl framme på toppen belönas man med en spektakulär, fullständigt ojämförlig utsikt. Eftersom allt runtomkring är lågmark blir höjdkänslan enorm, och när den stigande solens land smeks av de första skira ljusstrålarna är det som att befinna sig i magins värld.

Bilden togs vid de varma källorna i Wyomings berömda nationalpark. Egentligen är det väl lite fusk att ta med en bild från USA när temat är Asien, men i och med att den vandrande kvinnan är asiat och miljön så starkt påminner om onsen-källornas mystik tog jag mig lite kreativ frihet.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Lagervara

**Phan Thiet, Vietnam
2008**

Om Kina är piratkopiornas moder så torde Vietnam i alla fall vara deras adoptivmamma. Det finns knappt en enda affär med originalvaror och i de fall det ändå gör det är priserna så höga att vanligt folk inte har en chans att köpa dem. Ett exempel, för att ge lite perspektiv: om du vill åka på en tvådagars flodtur på Mekongfloden med egen guide, övernattnig på luftkonditionerat hotell, bussresa, båtresa, kanotresa, häst-och-vagnresa, musikuppträdande, två luncher och besök på allt ifrån godisfabriker till teodlingar så får du betala runt 250 kronor. Är du en dam och därefter vill fräscha upp dig med lite icke-

piratkopierad hudkräm från Shiseido får du vispa fram minst en tusenlapp... Det är inte heller bara priset som har gjort pirathandeln till en sådan jätteindustri. Kvaliteten har successivt också förbättrats så att man i vissa fall inte kan se skillnaden mellan original och kopia ens vid en närmare inspektion. Detta är förstås ett stort problem för ekonomin som helhet i och med att alla som försöker sälja legalt konkurreras ut på nolltid, men i ett så avslappnat land som Vietnam verkar myndigheterna ovilliga att ta krafttag mot piraterna, speciellt eftersom de är medvetna om hur oerhört stor del av befolkningen tjänar sitt uppehälle på det viset.

På individnivå och i synnerhet bland de fattiga är pirathandeln ofta en livsnödvändighet. Särskilt många andra jobb finns inte inom detaljhandeln, och även om man försöker slå sig fram som piratförsäljare

är konkurrensen knivskarp. På jättelika marknader med ett sammelsurium av smala passager trängs hundratals försäljningsbåsar med varor hängande från taket, fastnitade på väggen och utspridda över marken. Eftersom säljarna är utelämnade till en eller ett fåtal leverantörer har de nästan allihop samma produktutbud och då gäller det att utmärka sig på andra sätt. Fascinerande nog är det få som kommer på idén att dekorera båset annorlunda, ha kampanjer eller kanske erbjuda provrum – vilket knappt existerar. Istället handlar det om att vara snabbast och tuffast när det gäller att hugga tag i kunderna. Detta sker ofta i en i allra högsta grad fysisk bemärkelse. Säljarna klänger och klöser sig fast i köparnas armar, väskor eller byxben och drar in dem i båset. Lyckas det så börjar priserbudandena sedan att hagla. Är kunden en västerlänning så börjar de på en

rimlig västerländsk nivå men sjunker vid behov snabbt ner till mindre än en tiondel. Trots att viljan att sälja dyrt är stor är desperationen att överhuvudtaget få in pengar till mat ännu större.

Bilden togs på en jättemarknad i Phan Thiet när försäljaren tog en paus och nästan tryckte in huvudet i fläkten för att få lite välbehövlig svalka. Det var slående hur välutnyttjad ytan i hennes lilla båsar var. Inte minsta fläck var fri från varor och ändå hade hon – i likhet med så många andra – lyckats klämma in ett helt hem mitt i kaoset, med sovplats, hundplats och matlagingsyta. Nöden är sannerligen uppfinningens moder.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar

Individualisten

**Yangshuo, Kina
2008**

Det finns mycket i Kina som är motsägelsefullt. Å ena sidan är man kritisk mot regimen och även rädd för den, å andra sidan är man väldigt patriotisk och försvarar landets agerande även då det antar imperialistiska dimensioner. Å ena sidan uppmuntrar staten småföretagandet - och det är inte för intet som Kina har upplevt en så stark ekonomisk växtkraft på senare år - men å andra sidan vill de kontrollera all kommunikation och drar sig inte för exproprieringar då de tycker det är lämpligt.

En ännu djupare och mer fascinerande motsägelsefullhet är hur extremkollektivism och extremindividualism tycks samexistera.

Kollektivismen ligger förstås i kommunismens grundidé, och även om den har perverterats och utnyttjats i populistiska syften av regimen under årens lopp finns den ändå kvar på ett trevligare sätt i folkets mentalitet. Man äter gemensamt i stora sällskap och delar maten broderligt och systerligt, man håller ihop i familjen och tar hand om de äldre, man utövar kultur och sport och mycket annat i stora grupper. När landet häromåret härjades av kraftiga stormar som fullständigt ödelade mängder av byar var det sammanhållningen som var räddningen. Grannar hjälptes åt att röja bort bråte och folk reste till för att ge ett handtag. Det är en sorts tyst solidaritet som tycks sammanbinda kineserna och efter alla dessa år är den lika given som ris till maten.

Samtidigt är det precis tvärtom. Om man vill nå någonstans i livet får man utrusta sig med

väldigt vassa armbågar, för konkurrensen är fullständigt hänsynslös. Råkar man ramla ner i ett av många oövertäckta arbetshål i gatan får man skylla sig själv. Sjukvård kan man se sig i månen efter om man inte har pengar. Det finns också en positiv dimension, en sorts Chinese Dream som inte ligger långt ifrån The American Dream. För den som är strävsam och utmärker sig finns det nämligen knappt några gränser för hur långt man kan nå, så länge man inte opponerar sig mot regimen förstås. Det är som om individualismen är en biprodukt av kollektivismen - på gott och ont - för det är *på grund av* att myllret av folk erbjuder en rökriddå som individen får rörelsefrihet och kan pröva på vad hon vill utan att det stör eller ens märks. Kanske existerar detta symbiosförhållande i alla kulturer som på

ytan är kollektivistiska, men ingenstans är det så påtagligt som i Kina.

Bilden togs i den lilla sydliga staden Yangshuo som uppmärksammats för sina unika, böljande bergsformationer. Två gånger varenda dag hålls föreställningar av en jättelik show som drar nytta av naturens skönhet. Den heter "Impression, Liu Sanjie" och regisserades av Zhang Yimou som även stod bakom Beijing-OS öppningsceremoni. Jag fascinerades av att de hundratal uppträdande nästan var fler än vi var i publiken, och jag valde motivet eftersom dansen symboliserar kollektivismen. Om man tittar nära kan man även se ett spår av befriande individualism; en liten röd fläck på en av dansarnas huvud.

Begränsad och numrerad upplaga av 10 exemplar